

Universiteit
Leiden
The Netherlands

annotation: EHRM 24 April 2018, no. 4587/09, EHRC 2018 (Lozovyye t. Rusland)

Hendriks, A.C.

Citation

Hendriks, A. C. (2018). annotation: EHRM 24 April 2018, no. 4587/09, EHRC 2018 (Lozovyye t. Rusland). *European Human Rights Cases*, 19(7), 436-439. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/66059>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/66059>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

EHRC 2018/141, EHRM, 24-04-2018, 4587/09 (annotatie)

Inhoudsindicatie

Overlijden, Ouders niet geïnformeerd, Positieve verplichting, Redelijke stappen, Schending art. 8 EVRM

Instantie Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak 24-04-2018

Publicatie EHRC 2018/141, aflevering 7, 2018

Annotator Prof. mr. A.C. Hendriks

Zaaknummer 4587/09

Rubriek Uitspraken EHRM

- Jäderblom (President)
- Lubarda
- Keller

Rechters

- Dedov
- Pastor Vilanova
- Serghides
- Schukking

Partijen Lozovyye
tegen
Rusland

Samenvatting

Klagers zijn de ouders van M., die in 2005 werd vermoord door O. Na de moord verzocht de openbaar aanklager de politie om na te gaan of er nabestaanden waren en waar zij woonden. Dit onderzoek bleek echter niet te zijn uitgevoerd, waarop M. werd begraven en zijn lichaam als 'niet opgeëist' was gekwalificeerd, voordat klagers wisten dat M. was overleden. Toen klagers uiteindelijk weet kregen van de dood van M. zijn zij betrokken geweest in de strafprocedure tegen O. en hebben zij een herbegravenis voor M. georganiseerd op een andere begraafplaats. O. is veroordeeld wegens moord.

De onderstaande zaak heeft betrekking op de schadevergoedingsprocedure die klagers hebben ingesteld tegen de staat. Klagers eisten materiële schadevergoeding vanwege de herbegravenis van M., en immateriële schadeloosstelling in verband met het gebrek aan informatie door de politie over

het overlijden van M. Deze claim werd op nationaal niveau afgewezen, omdat het handelen van de politie niet onrechtmatig was geweest, aldus de nationale rechter.

Het Hof onderzoekt de klachten van klagers onder art. 8 EVRM, hoewel klagers hun klacht hadden gebaseerd op art. 6 en 13 EVRM. Het Hof stelt voorop dat verschillende begrafenisrituelen volgens zijn eerdere rechtspraak binnen het bereik van art. 8 EVRM vallen. In het licht van zijn rechtspraak over het recht op informatie over het privé- en gezinsleven, samen met de rechtspraak over de toepasselijkheid van art. 8 EVRM over de mogelijkheid van mensen om de begrafenis van een overleden familielid bij te kunnen wonen, overweegt het Hof dat het recht van klagers op respect voor hun privé- en gezinsleven is aangetast doordat de staat heeft nagelaten hen te informeren over de dood van hun zoon voordat hij was begraven. Art. 8 EVRM is dan ook van toepassing. Vervolgens is de vraag of er in dit geval een positieve verplichting voor de staat was geweest om klagers deze informatie te verstrekken. Weliswaar verplicht het Russische recht daartoe niet expliciet, maar in het kader van de nationale procedure is er een tussenvonnis geweest waarin de rechtbank heeft vastgesteld dat de interne procedureregels waren geschonden. Daarnaast is van belang dat er verschillende wegen waren geweest om de nabestaanden en hun adresgegevens te achterhalen, terwijl er geen verklaring is gegeven waarom die mogelijkheden niet zijn benut. Schending art. 8 EVRM.

Uitspraak

I. Alleged violation of Article 8 of the Convention

26. The applicants complained under Articles 6 and 13 of the Convention of the authorities' failure to duly notify them of their son's death, as a result of which they had been left in a situation of a long-term unawareness of their son's whereabouts and had been stripped of an opportunity to give their son the proper burial.

27. Being the master of the characterisation to be given in law to the facts of the case (see *Bouyid v. Belgium* [GC], no. 23380/09, § 55, ECHR 2015) the Court finds it appropriate to examine the applicants' allegations under Article 8 of the Convention, which reads as follows:

"1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.
2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others."

A. The parties' submissions

28. The Government submitted that the authorities had acted diligently and had made reasonable efforts to locate Mr M. Lozovoy's relatives. Once the search had proven fruitless, they had organised his funeral. The applicants, for their part, had failed to maintain regular contact with their son and had only started searching for him two months after his death.

29. The applicants maintained their initial complaint. With reference to the interim decision issued by the Primorskiy District Court (see paragraph 15 above) they argued that the authorities had had sufficient information to establish that Mr M. Lozovoy had been their son and that they could have thus informed them of his death.

B. The Court's assessment

1. Admissibility

30. The Court notes that this complaint is not manifestly ill-founded within the meaning of Article 35 § 3 (a) of the Convention and that it is not inadmissible on any other grounds. It must therefore be declared admissible.

2. Merits

(a) Applicability of Article 8 of the Convention

31. The Government did not contest the applicability of Article 8 of the Convention.

32. The Court reiterates that the right of access to information relating to one's private and/or family life raises an issue under Article 8 of the Convention (see, among other authorities, *Roche v. the United Kingdom* [GC], no. 32555/96, §§ 155-156, ECHR 2005-X; *Guerra and Others v. Italy*, 19 February 1998, §§ 57-60, Reports of Judgments and Decisions 1998-I; *Gaskin v. the United Kingdom*, 7 July 1989, § 37, Series A no. 160).

33. The Court further notes that various aspects of funeral rites fall within the scope of both "private life" and "family life" within the meaning of Article 8 of the Convention (see, for example, *Maskhadova and Others v. Russia*, no. 18071/05, § 212, 6 June 2013; *Sabanchiyeva and Others v. Russia*, no. 38450/05, § 123, ECHR 2013 (extracts); and *Hadri-Vionnet v. Switzerland*, no. 55525/00, § 52, 14 February 2008).

34. The applicants in the present case argued that they had not been properly notified about their son's death and thus had been deprived of an opportunity to take part in his funeral. In the light of its case-law on an applicant's right to information concerning his or her private and family life, taken together with the case-law on the applicability of Article 8 to an individual's ability to attend the funeral of a deceased member of the family, the Court considers that the applicants' right to respect for their private and family lives was affected by the failure of the State to inform them, or even to take steps to inform them, of the death before their son was buried.

35. The Court therefore concludes that Article 8 of the Convention is applicable in the present case.

(b) Compliance with Article 8 of the Convention

36. The Court reiterates that although the object of Article 8 is essentially that of protecting an individual against an arbitrary interference by public authorities, it does not merely compel the State to abstain from such interference. In addition to this primarily negative undertaking, there may be positive obligations inherent in an effective respect for private and family life (see *Bédat v. Switzerland* [GC], no. 56925/08, § 73, ECHR 2016). In choosing how to comply with their positive obligations, States enjoy a broad margin of appreciation (see *A, B and C v. Ireland* [GC], no. 25579/05, § 249, ECHR 2010).

37. The substance of the applicants' complaint is not that the State has acted in a certain way but that it has failed to act (see *Airey v. Ireland*, 9 October 1979, § 32, Series A no. 32). In particular, the applicants alleged that the authorities' failure to notify them of their son's death had violated their rights guaranteed by Article 8 of the Convention, including their right to give their son a proper burial. The Court finds it appropriate to approach the present case from the perspective of a positive obligation of the respondent State under Article 8 of the Convention.

38. The Court therefore takes the view that in situations such as the one in the present case, where the State authorities, but not other family members, are aware of a death, there is an obligation for

the relevant authorities to at least undertake reasonable steps to ensure that surviving members of the family are informed.

39. In order to establish whether the requirements of Article 8 of the Convention were met in the present case the Court will examine, firstly, whether there was an appropriate legal framework in Russia capable of addressing, in due manner, situations akin to the one at hand and, secondly, whether the authorities undertook reasonable practical efforts in order to locate the applicants and notify them of their son's death.

40. As regards the legal framework and practice, the Court observes that there was no explicit obligation on the domestic authorities under Russian law to notify relatives of an individual who had died in a result of a criminal act. It is true that Article 42 § 8 of the CCrP (see paragraph 22 above) put a certain obligation on the authorities to search for relatives of the deceased in a criminal case in that it designated them as having a victim role. Further, Section 12(1) of the Burial and Funeral Affairs Act stipulated that the burial of a deceased was only to be performed within three days of the cause of death determination if there was no spouse, relative or lawful representative able to make necessary funeral arrangements (see paragraph 25 above).

41. On the other hand, in finding in its interim decision of 6 June 2006 that the investigator, Ms L., had breached procedural law, the Primorskiy District Court made no reference to any particular provision of the CCrP or any other piece of legislation (see paragraph 15 above). The Government in their observations also did not mention any particular provision of domestic law or practice.

42. Nonetheless, in the Court's view this lack of clarity with regards to the domestic legal framework and practice is not sufficient in itself to find a violation of the respondent State positive obligations under Article 8 of the Convention in the present case.

43. The Court will therefore next examine whether the Russian authorities undertook reasonable practical efforts in the circumstances.

44. It is apparent from the interim decision of 6 June 2006 (see paragraph 15 above) that there were several avenues which the authorities could have used to establish that the applicants were Mr M. Lozovoy's parents. The District Court listed a number of documents and items of evidence which could have readily supplied the authorities with the necessary information to locate the applicants (call records; Mr M. Lozovoy's acquaintances; his official documents attached to the criminal case file, and so on). The Government submitted no explanations as to why those avenues had not been used by the investigator or the police.

45. The Court notes that the decisions to bury the applicants' son and to assign the status of victim in the criminal case to a representative of the municipal authorities was made before the search for his relatives officially ended (see paragraphs 8 and 9 above).

46. In these circumstances and given the personal information about Mr M. Lozovoy that was available to the domestic authorities after his death, the Court concludes that the authorities did not act with reasonable diligence and, therefore, did not comply with their positive obligation in the present case.

47. There has accordingly been a violation of Article 8 of the Convention.

II. Alleged violation of Article 6 § 1 of the Convention

48. The applicants complained under Articles 6 § 1 and 13 of the Convention about difficulties in having access to and then about the outcome of civil proceedings for compensation for damages.

The Court finds it appropriate to examine these complaints under Article 6 § 1 of the Convention alone.

49. The Court has examined these complaints and considers that, in the light of all the material in its possession and in so far as the matter complained of is within its competence, they either do not meet the admissibility criteria set out in Articles 34 and 35 of the Convention or do not disclose any appearance of a violation of the rights and freedoms enshrined in the Convention or the Protocols thereto.

50. It follows that this part of the application must be rejected in accordance with Article 35 § 4 of the Convention.

III. Application of Article 41 of the Convention

51. Article 41 of the Convention provides:

“If the Court finds that there has been a violation of the Convention or the Protocols thereto, and if the internal law of the High Contracting Party concerned allows only partial reparation to be made, the Court shall, if necessary, afford just satisfaction to the injured party.”

A. Damage

52. The applicants each claimed 10,000 euros (EUR) in respect of non-pecuniary damage. Moreover they claimed 37,049 Russian roubles (RUB) in respect of pecuniary damage, referring to expenses linked to the exhumation and reinternment of their son’s body.

53. The Government contested the applicants’ claim in respect of non-pecuniary damage as excessive and ill-founded. As regards claim in respect of pecuniary damage they submitted that the amount could be awarded for “humanitarian considerations”.

54. The Court considers that the applicants must have suffered non-pecuniary damage on account of the violation found, and awards them jointly, on an equitable basis, EUR 10,000 under this head. As concerns their claim for pecuniary damages, the Court accepts the claim in full and awards the applicants EUR 539.

B. Costs and expenses

55. The applicants also claimed RUB 25,687 for the costs and expenses incurred before the domestic courts in the tort proceedings.

56. The Government contested the applicants’ claim.

57. According to the Court’s case-law, an applicant is entitled to the reimbursement of costs and expenses only in so far as it has been shown that these have been actually and necessarily incurred and are reasonable as to quantum. In the present case, regard being had to the documents in its possession and the above criteria, the Court considers it reasonable to grant the applicants’ claims in full and to award them the sum of EUR 374 for costs and expenses in the domestic proceedings.

C. Default interest

58. The Court considers it appropriate that the default interest rate should be based on the marginal lending rate of the European Central Bank, to which should be added three percentage points.

For these reasons, the Court, unanimously,

1. *Declares* the complaint about the authorities' failure to properly notify them of their son's death admissible and the remainder of the application inadmissible;

2. *Holds* that there has been a violation of Article 8 of the Convention;

3. *Holds*

(a) that the respondent State is to pay the applicants, jointly, within three months from the date on which the judgment becomes final in accordance with Article 44 § 2 of the Convention, the following amounts, to be converted into the Russian roubles at the rate applicable at the date of settlement:

(i) EUR 539 (five hundred and thirty-nine euros), plus any tax that may be chargeable to them, in respect of pecuniary damage;

(ii) EUR 10,000 (ten thousand euros), plus any tax that may be chargeable to them, in respect of non-pecuniary damage;

(iii) EUR 374 (three hundred and seventy-four euros), plus any tax that may be chargeable to the applicants, in respect of costs and expenses;

(b) that from the expiry of the above-mentioned three months until settlement simple interest shall be payable on the above amounts at a rate equal to the marginal lending rate of the European Central Bank during the default period plus three percentage points.

Noot

1. De uitspraak in de zaak *Lozovyye t. Rusland* betreft, althans strikt genomen, de vraag of de ouders de overheid aansprakelijk kunnen stellen voor het niet informeren van hen over de dood van hun zoon. Nee, aldus de Russische autoriteiten. Het nationale recht bevat daartoe geen verplichting. Ja, aldus het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: Hof of EHRM). Ook al voorziet het Russische recht niet in een informatieplicht jegens de nabestaanden, op grond van het recht op privé- en gezinsleven (art. 8 EVRM) hadden de autoriteiten redelijke stappen moeten zetten om de ouders te traceren en informeren. Omdat dit in de voorliggende situatie niet was gebeurd, kent het Hof klagers materiële en immateriële schadevergoeding toe. Is dat logisch? En hoe zou een dergelijke aansprakelijkheidszaak naar Nederlands recht worden beoordeeld?

2. Het Hof neemt in geval van overlijden betrekkelijk snel aan dat nabestaanden zelf als slachtoffer kunnen worden aangemerkt (zie bijv. *Powell t. Verenigd Koninkrijk* (ontv.), EHRM 4 mei 2000, nr. 45305/99, ECLI:CE:ECHR:2000:0504DEC004530599 en *Agarkova t. Rusland*, EHRM 15 mei 2018, nr. 29951/09, ECLI:CE:ECHR:2018:0515JUD002995109). Opvallend daarbij is dat het Hof bij een overlijden ook de mening is toegedaan dat nabestaanden op grond van het recht op privéleven en – vooral – familieleven eigen rechten hebben (zie bijv. *Monory t. Roemenië en Hongarije*, EHRM 5 april 2005, nr. 71099/01, ECLI:CE:ECHR:2005:0405JUD007109901, par. 70 en *Jovanovic t. Servië*, EHRM 26 maart 2013, nr. 21794/08, ECLI:CE:ECHR:2013:0326JUD002179408, «EHRC» 2013/126, par. 68). Zo is art. 8 EVRM volgens het Hof onder andere van toepassing op zaken aangaande de begrafenis van een kind en het vervoer van dit kind naar een begraafplaats (zie bijv. *Hadri-Vionnet t. Zwitserland*, EHRM 12 februari 2008, nr. 55525/00, ECLI:CE:ECHR:2008:0214JUD005552500, «EHRC» 2008/54) en het kunnen bijwonen van de begrafenis van een overleden familielid (*Ploski t. Polen*, 12 november 2002, nr. 26761/95, ECLI:CE:ECHR:2002:1112JUD002676195, «EHRC» 2002/113 m.nt. Janssen; *Giszczak t. Polen*, EHRM 29 november 2011, nr. 40195/08, ECLI:CE:ECHR:2011:1129JUD004019508 en *Császty t. Hongarije*, EHRM 21 oktober 2014, nr. 14447/11, ECLI:CE:ECHR:2014:1021JUD001444711, «EHRC» 2015/13). Het Hof gaat er ook vanuit dat overheden lijken moeten teruggeven aan de familie, ook al

betreft het aanslagplegers (*Sabanchiyeva e.a. t. Rusland*, EHRM 6 juni 2013, nr. 38450/05, ECLI:CE:ECHR:2013:0606JUD003845005, [«EHRC» 2013/233](#)). Het Hof verwacht dus dat overheden bij zaken die betrekking hebben op het overlijden van een familielid in sterke mate rekening houden met voorheen bestaande familiebanden. Daarbij gaat het Hof doorgaans voorbij aan de vraag of de overledene dit alles wel had gewild, waaronder de vraag of de overledene wel had ingestemd met het informeren van zijn naasten over zaken als de doodsoorzaak. Toegegeven, een overledene kan zich niet beroepen op het recht op privéleven of andere mensenrechten. Evenmin komt een overledene de bescherming toe van de onlangs in werking getreden Algemene verordening gegevensbescherming (Overweging 27 van de AVG). Maar rechtvaardigt dat het om geen rekening meer te houden met de wensen die een persoon tijdens leven heeft aangegeven? Het Hof doet dat in ieder geval niet expliciet, en ook de uitspraak in *Lozovyye* laat dat weer zien.

3. Zo overweegt het Hof in algemene en weinig juridische termen dat er een positieve verplichting op verdragsstaten rust om familieleden van overledenen te informeren (par. 37-38). Daarna besluit het Hof te kijken naar het nationaalrechtelijke kader en aansluitend onderzoekt het welke redelijke en praktische stappen de autoriteiten hebben genomen om de ouders van de overledene te lokaliseren en informeren (par. 39). Dat het Russische recht geen verplichting omvat om familieleden te informeren lijkt het Hof niet te deren. Relevant vindt het alleen dat de overheid beschikte over voldoende informatie om de ouders te kunnen traceren (par. 44) en niet met redelijke ijverigheid had geacteerd (par. 46). Als gevolg daarvan neemt het Hof een schending van art. 8 EVRM van de ouders aan.

4. Hoewel deze conclusie vanuit menselijk oogpunt begrijpelijk is, ontbeert die conclusie een solide mensenrechtelijke grondslag. Daar komt bij dat Rusland, zoals gezegd, geen wettelijke verplichting voor de autoriteiten kent om nabestaanden te informeren. Dat roept de vraag op hoe deze interpretatie van art. 8 EVRM zich verhoudt tot de 'broad margin of appreciation' die verdragsstaten volgens het Hof toekomt (par. 36). Daar komt bij dat Rusland bepaald niet het enige land in Europa is dat de eigen overheid niet verplicht om familieleden van overledenen te traceren. Dat geldt evenzeer voor Nederland, ook al kunnen de art. 20 en 21 van de Wet op de lijkbezorging zo worden gelezen dat de burgemeester pas dan de verantwoordelijkheid op zich neemt om zorg te dragen voor lijkschouwing en lijkbezorging, als zich daartoe geen nabestaanden melden. Anders gezegd, de gemeente komt pas in actie nadat zich geen nabestaanden hebben gemeld. De gemeente beziet doorgaans eerst of er nabestaanden kunnen worden gevonden, gebruikmakend van de BRP (de Basisregistratie Personen), ook met het oog op het verhalen van de te maken kosten. Niettemin, de Nederlandse wet- en regelgeving bevatten geen verplichting voor de overheid om nabestaanden te traceren, en als de overledene niet kan worden geïdentificeerd kan het voor de betreffende gemeente knap lastig zijn de nabestaanden te vinden.

5. In de bovenstaande zaak laat het Hof zich bovendien niet uit over de vraag op hoeveel informatie de nabestaanden recht hebben. Volstaat de mededeling dat een naaste is omgekomen? Of moeten de autoriteiten meer informatie verstrekken aan naasten? En in geval van het laatste: hoe komen de autoriteiten dan aan informatie? Over dit vraagstuk is de Nederlandse wetgeving duidelijker: nabestaanden hebben behoudens bijzondere situaties geen recht op inzage in of afschrift van het medisch dossier van een overledene (art. 7:457 BW). De rechter neemt slechts in uitzonderingsgevallen aan dat van deze regel mag worden afgeweken. Dit tot groot ongenoegen van veel nabestaanden die van mening zijn dat zij recht hebben op alle informatie die er over een overledene is vastgelegd. Artsen verstrekken die informatie echter alleen indien zij inschatten dat de overledene daar geen bezwaar tegen had gemaakt. Dit betekent dus dat er veel situaties zijn waarin die informatie niet door artsen wordt verstrekt. Dat geldt bijvoorbeeld indien de artsen niet

aannemen dat de betrokkene dat had gewild, of wanneer in het dossier zaken staan – zoals zaken aangaande buitenechtelijke relaties en kinderen – die de betrokkene bij leven niet met zijn naasten heeft willen delen. Voor de minister van VWS was dat aanleiding om nabestaanden in meer situaties een recht op informatie toe te kennen (vergelijk de internetconsultatie Wijziging WGBO van 2016, https://www.internetconsultatie.nl/concept_wijziging_wgbo/details), maar over het voorgestelde wijzigingsvoorstel is sindsdien niets meer vernomen. Daaruit volgt dat artsen in Nederland nabestaanden en de politie niet van informatie mogen voorzien, tenzij er sprake is van een uitzonderingsgeval.

6. Samenvattend kan worden gesteld dat het Hof in de aansprakelijkheidszaak *Lozovyye t. Rusland* voortborduurde op zijn eerdere uitspraken aangaande de rechten van nabestaanden jegens de overheid in geval van het overlijden van een naaste. Dat het Hof in deze zaak uitgaat van een positieve verplichting van de overheid maakt daarbij *de facto* niet veel uit. Opmerkelijk is, dat het Hof een verplichting tot het lokaliseren en informeren van de ouders van het slachtoffer aanneemt, ook al bevat het Russische recht daartoe geen verplichting. Wat betreft Nederland is dat niet anders, met de kanttekening dat de Nederlandse patiëntenwetgeving zelfs een beginselverbod bevat om ouders informatie te verschaffen over een overledene. Waarop deze verplichting, inclusief de plicht van de overheid om redelijke stappen te nemen, dan precies berust, laat het Hof in het midden. Dat is jammer, ook omdat het Hof daarmee voorbijgaat aan het punt dat sommige personen in het geheel niet willen dat hun naasten worden geïnformeerd over hun doodsoorzaak.

prof. mr. A.C. Hendriks, Hoogleraar gezondheidsrecht, Universiteit Leiden